

Nuorisoalan kattojärjestö Allianssin näkemyksiä asiaan:

**HE 124/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi
Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja
kuntoutusrahaetuuksista annetun lain muuttamisesta ja
siihen liittyviksi laeiksi**

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Vaikuttamisen asiantuntija Titta Hiltunen
14.10.2024

**Positiivista:
hallitusohjelmasta on päätetty
tehdä perusteltu poikkeus ja
jatkossakaan
Nuotti-valmennukseen
pääsemiseen ei vaadita
diagnoosia.**

Miksi muuttaa toimivaa kuntoutusjärjestelmää?

Nuotti-valmennus on nykymuodossaan hyvin tuloksellista:

- Kuntoutukseen osallistuneiden seurantatutkimuksen mukaan työkykynsä heikoksi kokevien määrä puolittui valmennuksen aikana ja työkykynsä hyväksi kokeneiden määrä kolminkertaistui.
- Ansiotuloja saavien nuorten osuus nousi kuntoutuspäätöshetken 6,5 prosentista 23 prosenttiin seurannan päättyessä.
- Opintotuen saaminen yleistyi.
- Elämänlaatu koettiin paremmaksi.

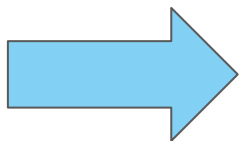
Kuntoutusrahaoikeuden poistaminen Nuotti-valmennukseen osallistuvilta

- Allianssi suhtautuu hyvin kriittisesti, sillä toimeentulon turva on iso osa onnistunutta kuntoutusta.
- Oikeus kuntoutusrahaan on tutkimuksen mukaan motivoinut ja kannustanut nuoria hakemaan ja osallistumaan Nuotti-valmennukseen ja suorittamaan valmennus loppuun.
- On myös mahdollista, että kuntoutukseen hakeuduttaisiin nykyistä vähemmän jos sen aikainen sosiaaliturva on nuoren näkökulmasta epäselvää, byrokraattista tai epävarmaa.

Kuntoutusrahaoikeuden poistaminen Nuotti-valmennukseen osallistuvilta

- Esityksessä ajatellaan, että jatkossa nuori jatkaisi samalla etuudella, kuin ennen kuntoutusta tai hakeutuisi työttömäksi työnhakijaksi
 - Etuuksissa on kuitenkin erilaisia saantiehtoja - niiden täyttyminen?
 - Alle 25-v vailla ammattia olevia koskevat työttömyysturvan erityisehdot (velvollisuus hakeutua koulutukseen ja pitkä odotusaika)
 - Nykyään nuoren ammatilliseen kuntoutukseen ohjautuneilla nuorilla perustoimeentulotuen saaminen on erittäin yleistä.

Esitys lisäisi nuorten toimeentulotuen saantia

- Vastoin HO:n tavoitteita
- Aiheuttaa nuorille byrokratia- ja kannustinloukun

Nuoren kuntoutusrahan saajista lähes kaikilla on mielenterveysongelmia

- Vuoden 2020 lopussa nuoren kuntoutusrahaa saaneista noin 90 prosenttia sai etuutta mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi.
- Lasten ja nuorten mielenterveyden oireilun lisääntyminen näkyy monissa eri tutkimuksissa ja esimerkiksi lasten ja nuorten ADHD-lääkkeiden käyttö on viime vuosina yleistynyt Suomessa voimakkaasti.
- Lasten ja nuorten psykiatristen palveluiden tilanne on valtakunnallisesti hyvin vaikea.
- Hallituksen mallin mukainen terapiatakuu on tulossa vain alle 23-vuotiaille

Muutokset kuntoutuksen myöntämisedellytyksiin

Pyrkimyksenä on kohdentaa nuoren ammatillinen kuntoutus tarkoituksenmukaisesti ja oikea-aikaisesti opiskelun ja työelämän ulkopuolella tai muutoin syrjäytymisvaarassa oleville nuorille.

- Esitetyt muutokset ovat lähtökohtaisesti oikean suuntaisia. On hyvä, että palveluja pyritään sovittamaan yhteen ja tarkastelemaan kokonaisuutta.
- Uudistukseen tosin sisältyy riski siitä, että joukko nuoria jää väliinputoajiksi eri palveluiden väliin. Kun fokus on vahvasti työllistymisen ja kouluttautumisen edistämisessä eikä arjen hallinnassa, niin todennäköisesti osa nuorista ei pääse kuntoutukseen, mutta heidän tilanne ei kuitenkaan ole niin heikko, että he pääsisivät sosiaali- ja terveyspalveluiden piiriin.
- Lopulta kyse on myös siitä, miten näitä lakiin tarkennettavia kirjausehdotuksia käytännössä tullaan tulkitsemaan

Kuntoutuksen muutokset vaativat kokonaistarkastelua ja seurantaa

Nuorten kuntoutusta ollaan nyt muuttamassa samanaikaisesti monella eri tavalla:

- kuntoutukseen pääsyn ehtoja tarkennetaan ja tiukennetaan
- kuntoutusetuuksien ikärajaa nostetaan
- kuntoutuksen aikaista sosiaaliturvaa heikennetään ja yhä useampi kuntoutukseen osallistuva joutuu kuntoutumaan toimeentulotuen varassa.

Näiden kaikkien toimien kokonaisvaikutuksia tulisi vielä **tarkastella kokonaisuutena.**

Vaikutuksia nuoren ammatillisen kuntoutuksen ja erityisesti Nuotti-valmennuksen hakemusmääriin, myönteisten ja hylkäävien kuntoutuspäätösten määriin sekä kuntoutujien saamiin toimeentuloa turvaaviin etuuksiin ja toimeentuloon tullaan seuraamaan ja arvioimaan sosiaali- ja terveysministeriön ja Kelan yhteistyönä.

- Allianssi toivoo, että **myös valiokunta seuraisi asiaa ja tarvittaessa peruisi muutokset**, jos niiden vaikutukset osoittautuvat negatiivisiksi nuorten kuntoutuksen toteutumisen kannalta.

Lopuksi

Esityksiä on perusteltu säästösyillä, mutta nuorten syrjäytymisen aiheuttamat yhteiskunnalliset kustannukset ovat myös varsin suuret.

- *Esim. Valtiontalouden tarkastusvirasto on laskenut, että yksi syrjäytynyt nuori maksaa yhteiskunnalle noin 1,2 miljoonaa euroa.*

Onkin vaarana, että nuorten kuntoutuksesta nyt haettavat säästöt tulevat vielä moninkertaisesti maksettavaksi.

Allianssi suhtautuukin kriittisesti siihen, millaista todellista säästöä yhteiskunnalle tuottaa se, että heikossa asemassa olevilta nuorilta heikennetään mahdollisuuksia kuntoutua, kouluttautua, päästä osaksi työelämää ja toimia aktiivisena jäsenenä osana yhteiskuntaa.